

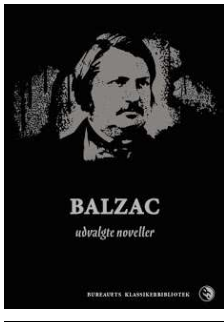
DEN SMALLE BOG

Digitalt kulturtidsskrift. Redigeret af Jakob Brønnum. 6. årgang, ISSN: 2446-0079

Hvem er det, der skriver? **Forfattere i Den smalle bog** **Læs Den smalle bog fast** **Kontakt og kolofon**

Balzacs journalistiske skønlitteratur overbeviser

Forhåbentlig vil denne samling af "Udvalgte noveller" få mange til at få rettet op på det manglende kendskab til Balzacs forfatterskab BALZA...

Find rundt i Den smalle bog

Den smalle bog er et tidsskrift for boganmeldelser og bringer desuden andre litterære læsninger, klummer, skønlitterære og essayistiske originaltekster

Midt på siden står det seneste indlæg. Øverst i højrespalten og øverst i venstrespalten står de foregående indlæg. Længere nede i højrespalten kan man læse tidsskriftet kronologisk og man kan klikke sig ind på tidsskriftets forskellige stofgrupper. Længere ned i venstrespalten er nogle af de mest læste, tidligere indlæg fremhævet. Længere nede er forskellige relevante links. Øverst på siden kan man se, hvem der skriver på Den smalle bog og hvem de skriver om.

Links til digitale tidsskrifter mm.

- The Lit Hub - The Best Of The Literary Internet
- The Public Domain Review

Steinbeck-tema i Den smalle bog

- Læs Egil Hvid-Olsens introduktioner til ni af hovedværkerne

søndag den 14. marts 2021

Uden frygt og dadel - Klassisk murstensroman på dansk

I 2020 er repertoiret af klassiske ridderromaner på dansk udvidet med en af de tykkeste af slagsen, der i tilgift til tider omtales om "den første moderne roman"

Joanott Martorell
Tirant lo Blanc 1-3
oversat af Oscar K.
Jensen & Dalgaard 2020, 1208 sider, 500 kr.

Af Søren Holst
Hvis man siger "ridder" og "roman" i samme sætning, vil de to første associationer med stor sikkerhed være dels Don Quixote, dels Kong Arthur og ridderne af det runde bord. Allerede for Arthur-legendens vedkommende får vi ganske vist bøv! med kategorierne, for den findes i mange udgaver (hvoraf de mest kendte ikke er de ældste, for slet ikke at sige "oprindelige"), som ikke alle kan kaldes romaner. Fra ens tid på børnebiblioteket melder sig måske også Ivanhoe, men derefter begynder det så småt at slippe op, hvis man ikke er middelaldernord.

I 2020 er repertoiret af klassiske ridderromaner på dansk imidlertid blevet udvidet med en af de tykkeste af slagsen, der i tilgift til tider omtales om "den første moderne roman"; en hæder, som jo ganske vis uddeles hyppigt og til ret forskellige værker, men alligevel.

En ridders liv

Tirant lo Blanc beskriver sin hovedpersons liv fra ridderspire til dødsleje. Ja, det vil sige, helten dukker sådan set først op i kapitel 28 (af i alt 487), men det er jo heller ikke en 'smal' bog i fysisk forstand. Tirant er en adelsmand fra Bretagne, som kommer til England som bryllupsgæst. Den engelske konge skal formæles med en fransk prinsesse, og benytter anledningen til at ruske op i sine riddere, der er blevet slove af lediggang, ved samtidig at indbyde riddere fra hele den kristne verden til turnering. Tirant indvies i ridderstandens regler af en hvidskægget eremit, som han møder ved et tilfælde. Han udmærker sig – naturligvis – ved turneringerne, og er til stede ved Hosebåndsrordenens grundlæggelse, som han bliver indvalgt i som den første. Romanen er faktisk det ældste eksisterende vidnesbyrd om ordenen.

Knap hjemkommen til Bretagne bliver Tirant en del af en delegation, som skal undsætte Johannitterordenen på Rhodos, der er truet af 'mauriske' styrker. Den egentlige retningsaktion er der gjort rede for på få sider, men felttoget giver anledning til allehånde sidemotiver, besøg i både Nordafrika og Det Hellige Land, samt et giftermål mellem Tirants følgesvend, den franske kongesøn Filip, og en siciliansk kongedatter – et ægteskab som nok ikke var kommet i stand uden Tirants mellemkomst.

Hermed begynder et parallelt spor i romanens plotstruktur, bestående af amourøse forbindelsers komplicerede forløb, som udfolder sig side om side med de militære aktiviteter. Men det kommer ikke af den grund til at skorte på slagscener: Kejseren af Konstantinopel, den græsktalende kristenheds centrum, har brug for hjælp mod den muslimske verden (eller med romanens ord, mod "sultanen og Stortyrken"), og Tirant kommer til at stå i spidsen for hjælpen. Næsten halvdelen af romanen foregår i "det græske rige".

I det græske rige bliver han tillige hovedperson i den mest omfattende af bogens kærlighedsintriger, idet han forelsker sig i kejserens datter. Forløbet af denne relation står i ret udtalt kontrast til den litterære konvention, hvor "ridderlig" er det modsatte af liderlig. Prinsessen er ikke utilbøjelig til med det samme at lade ham "nå sine længslers mål" som det hedder på 1400-talsspank, men er selsagt nødt til at skele til takt og tone for ugiftede kongedøtre. Tirant selv er svært ivrig. Men endnu ivrigere er sådan set prinsessens kammerjomfru, Plaerdemavida (elegant oversat til "Mitlivslyst"), som utrætteligt arrangerer rammerne for stævnemøder og lige så utrætteligt skælder Tirant ud, hvis han vil tage prinsessens halvhjertede tilbageholdenhed for gode varer.

Dramaet tilspidtes yderligere, da en rival, "la Viuda Reposada" ("enken Detstillevand"), forsøger at skille de to elskende ad ved en lumsk manøvre, der kunne have været en del af inspirationen til Othello, både mht. jalousi- og racemotivet. Dette bedrag er medvirkende til at Tirant forlader Konstantinopel, lider skibbrud ud for den nordafrikanske kyst, og i Nordafrika gennemlever et forløb, der udgør en hel roman i sig selv. Efter et ophold i en lokal fyrstes fangchul går han i maurisk tjeneste, men ender med ikke blot at vinde militære sejre, men også gøre hele befolkninger kristne, inden han vender tilbage til det græske rige, hvor det hele næsten kunne være endt lykkeligt. Hvad forfatteren interessant nok alligevel finder for enkelt, da det kommer til stykket.

"I krig og ..."

Et af de tilbagevendende temaer er heltenes – og til tider også fjendens – højst kreative indfald i kamphandlingerne. Da Tirant første gang begiver sig på en slags korstog, er det som nævnt for at bistå de kristne på Rhodos. Deres presserende behov for hjælp er opstået, da forrædere fra Genova ("slette kristne") har pillet aftrækkerne af fæstningens armbrøster og erstattet dem med attraper udskåret i sæbe eller ost!

Og da Tirant er på vej til undsætning, bliver hans ene skib ved Gibraltarstrædet angrebet af 15 mauriske, og udsigterne til at slippe levende fra søslaget er ikke lovende. At det alligevel lykkes, skyldes bl.a. at en af Tirants somænd finder på at beklæde skibets ydersider med madrasser, så angribernes projektiler preller af. – Begge episoder kunne have gjort glimrende fyldest som noget, Rip, Rap og Rup i en akut knibe udtænker med Gronspattebogen som hjælp.

Uden frygt og dadel - Klassisk murstensroman på dansk

Få en mail, når Den smalle bog udkommer

Email address... Submit

Slå op i Den smalle bog

Søg

DE SMALLE BØGER - Klik og se mere

- ▼ 2021 (17)
 - ▼ marts (5)
 - Glemmebog, huskebog
 - Uden frygt og dadel - Klassisk murstensroman på dansk
 - Digte, der løser den lammende sorg
 - Balzacs journalistiske skønlitteratur overbeviser
 - Tegnede noveller om livet i en lejekasserne

- februar (6)
- januar (6)

- 2020 (57)
- 2019 (49)
- 2018 (43)
- 2017 (36)
- 2016 (34)

Den smalle bogs stofgrupper. "Lyrik", "Prosa" og "Essay" er originaltekster

- antologi (1)
- boganmeldelse (90)
- dagbøger (1)
- digtsamling (30)
- En litterær refleksion (5)
- essay (5)
- eventyr (3)
- fabler (2)
- faglitteratur (14)
- klassikerlæsning (15)
- kortroman (6)
- kunstmaleri (11)
- lyrik (4)
- noveller (7)
- prosa (7)
- prosadigt (2)
- roman (25)

Sidevisninger i alt

130,677

For at redde Rhodos fra dets belejre­re skal Tirant blandt andet drive de svigefulde geno­vesere bort, hvis skibe ligger for anker ud for øens hovedby. En af hans somand formår i skjul af mørket på bedste James Bond-vis at forbinde en trosse til det skib, som tilhører den genovesiske flådes overste kaptajn. Herefter kan Tirants folk fra stranden med et ankerspil trække en jolle fuldtlastet med brændbare materialer, som en kæmpe­stor flydende fakkel, ud til skibet, der på ingen tid udbrænder. Episoden, der for genoveserne fremstår som et mirakel, tager selvsagt kamp­modet fra både dem og sultanen.

Det er formodentlig den samme aktion, Tirant lader sig inspirere af, da han halvandet hundrede sider længere fremme, under kampene i det græske rige, sætter en maurisk styrke skakmat ved at angribe en træbro ved hjælp af en tøn­de proppet med tjære, svovl m.m., som føres frem til angrebsstedet med en robåd.

Kristne, maurere – og en enkelt jøde

En anden gennemgående tematisk tråd er religionernes forhold til hinanden. Den overordnede rollefordeling er korstogenes, og dermed enkel: Der er tale om et 'clash of civilizations': Store dele af verden er enten direkte en slagmark eller de krigsførende magters hjemmefront. Og krigen står mellem gode, kristne europæere og onde, muslimske maurere.

At den opstilling er lidt 'tegnserieagtig' (med et udtryk, som sådan set ikke er fair over for tegneserier), er ikke det interessante. Det interessante er, at den sort-hvide skabelon jævnl­igt brydes. Der er, som tidligere nævnt, eksempler på 'slette kristne', der gør fælles sag med maurerne mod egne trosfæller. Og der er, særligt under Tirants tid i Nordafrika, muslimer som – imod både læserens og Tirants umiddelbare forventning – viser sig at være sympatiske og storsindede.

Denne sans for nuancer og indre konflikter svarer ganske til, hvad der ofte fremhæves som romanens særtræk også med hensyn til personskildringen internt blandt de kristne: Personerne er ikke stillerede repræsentationer af moralske eller teologiske begreber, de er levende og modsætningsfyldte og dermed 'realistiske', så at karakteristikken af romanen som 'moderne' ikke virker ganske malplaceret.

Ikke overraskende spiller den tredje store 'abrahamiske' religion, jødedommen, en birolle, men en distinkt og mindre nuanceret birolle. En af de få jøder i romanen hører hjemme i byen Tlemcen (eller i dag: Tlemcen); som jøde er han naturligvis ikke loyal mod sin by, men forråder den til kong Escariano, der senere ved Tirants mellemkomst bliver kristen og døbes.

Jøden, der forbliver navnløs episoden igennem, forklarer Escariano, at det jødiske folk er opdelt i tre grupper: nogle tog initiativ til drabet på Kristus, nogle udførte det, men en tredje gruppe, kong Davids efterkommere, som han selv tilhører, misbilligede det, og er altså uskyldige i den anklage, som kristne hyppigst retter mod hans folk. Det får ganske vist Escariano til at tage imod jødens tilbud om at skaffe ham adgang til byen – men hindrer ikke kongen i derefter prompte at lade jøden henrette ved garottering, for han er jo en forræder og derfor upå­lidelig!

Oversættelse og mandighed

Det gigantiske arbejde at oversætte romanens godt 1200 sider fra den valencianske dialekt af catalansk, har multikunstneren Oscar K. forestået. Det er en imponerende bedrift. Der er også ret betydelige udsving i oversættelsesstrategien.

Der er et helt ekstremt overforbrug af ordet "virtuos" som karakteristik af personer, primært helten selv. Det skal nok passe, at der i samtlige tilfælde står "virtuós" på catalansk, glosen forekommer i hvert fald næsten 300 gange. Jeg er ikke ekspert i middelalderens spanske sprogformer, men alt tyder på, at ordet ligger tæt op ad det latinske "virtus", der egentlig betyder "mandighed", men afledt heraf også "kraft", "duelighed" eller "dyd" (ordet "dyd" betegner også på dansk oprindelig det at "du til noget"). Og det giver jo fremragende mening som ridderlig egenskab. Men blot fordi der på dansk findes et ord, der staves ca. lige sådan, betyder det ikke, at dette ord er den bedste oversættelse. Ord kan, trods fælles afstamning, ændre betydning både over tid og når de vandrer fra sprog til sprog. På engelsk er "virtuous" endt med primært at betyde "dydig på den ufe­de måde", altså nærmest berøringsangst og skinhellig. Og på dansk bruges "virtuos" jo ellers mest om én, som er fingernem til at spille klassisk musik.

Det er illustrativt at sammenligne med den svenske oversættelse ved Miguel Ibáñez (*Tirant den Vite*, Interculture 1994), der fx kan bruge "gød" (kap. 105), "ädelmodig" (kap. 109), "hövisk" eller "hjältemodig" (kap. 125) til at gengive "virtuós". At Oscar K. selv slet ikke er fremmed for denne tilgang, ses i kap. 141 hvor "cavalleros virtuosos" er elegant oversat til "tapre riddere". Den løsning kunne godt være brugt hyppigere.

Oversættelsen er i øvrigt ofte præget af overskud og kreativitet. Det kommer klart frem, at der i originalen ofte springes brat mellem et formelt retorisk sprogniveau i de mange lange taler, og en mere bramfri udtryksform. Og i den sammenhæng fungerer det fx fint, at det lidt ferske "no és novella cosa pagar los justs per los pecadors" (det er ikke noget nyt, at retfærdige må betale for overtrædere) bliver til "at man ofte i stedet for smed retter bager" (kap. 125).

Den samme kreativitet får måske lige et nøk for meget, når "Ab peu esquerre has fetes totes les tues vils obres" (ordret: på venstre fod har du gjort alle dine onde gerninger) fordanskes i form af "du har udført alle dine onde gerninger med ti tommelfingre på hver hånd" (kap. 107a)! At have ti tommelfingre er et godt dansk udtryk for ubehændighed, men man plejer vist kun at have ti i alt.

Uanset ens tommelfingres antal, kan man i hvert fald roligt bruge dem til at slå op i denne usædvanlige roman.

Indsendt af Jakob Bronnum

Etiketter: boganmeldelse, roman

Ingen kommentarer:

Tilføj en kommentar

Angiv din kommentar...

Kommenter som: connyta (Goox)

Log ud

Udgiv

Forhåndsvisi

☐ Underret mig